پاڼه او نړۍ

لیکواله: زرمینه روهي وردګ

Ketabton.com

انستان اقتصاد وزارت سره په
په صفت د پوهاوي، تعامل او
وضوعاتو په برخه کې فعالیت
کړې له لارې د اقلیمي بدلون
ستان د ټولنې د ضروریاتو پر

ی، بلکې اونۍ اقلیمي بدلون
ـه اړتیا لري؛ تر څو د موجوده

ـي د اونۍ د فعالیت د ساحې
د شخړې پر ځای د همکارۍ

ـټ داسې اقدامات غوره کړي
ي. د یادونې وړ ده چې په دې
رنه وشي.
و چې په افغانستان او سیمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانه او نړۍ

لیکواله:
زرمینه روهي وردګ

۱۴۰۲ هـ.ل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم: پاڼه او نړۍ

لیکواله: زرمینه روهي وردګ

کتونکی: زلمی هېوادمل

اېډېټ: اجمل روهي

انځورونه: لېمه او میوند حکیمزی (د مصنوعي زیرکتیا په مرسته)

له ښاغلي انجینر ابوبکر همت نه ځانګړې مننه چې کتاب يې د مسلکي اړخ نه اېډیټ کړی.

خپرندوی: د اونۍ مؤسسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپروندې یادښت

د اونۍ موسسې موخه د اقلیمي بدلون حیاتي موضوع ته ځانګړې پاملرنه او په افغاني ټولنه کې یې د یو محوري بحث په توګه مطرح کول دي.

اونۍ لومړنۍ افغاني موسسه ده، چې د اقلیمي بدلون په برخه کې یې، د خبرتیا، عدالت غوښتنې، اقلیمي ډیپلوماسۍ او اقلیم پوهنې له لارې ځانګړې فعالیتونه پیل کړي دي. اونۍ غواړي د اقلیمي بدلون ناوړه اغېز په هکله په افغانستان او سیمه کې د پوهاوي کچه لوړه کړي، تر څو شته ننګونو ته اغېزمنې او هر اړخیزې حللارې وموندل شي.

په دې برخه کې عامه پوهاوی، چې د دقیقو خبرتیاو او معلوماتو پر بنسټ ولاړ وي، کلیدي رول لوبولی شي. اړینه ده چې د نن ماشومانو ته چې په راتلونکې کې د دې سیارې مسئولیت ور په برخه کیږي په کافي اندازه پوهاوی او معلومات ورسول شي تر څو په راتلونکې کې د ځمکې له سیارې سره عادلانه او ښه چلند وکړي او د هر اړخیزې حللارې په موندنه کې په فعاله توګه برخه واخلي.

له همدې کبله اونۍ غواړي چې د ماشومانو لپاره د اقلیمي بدلون او چاپېریال ساتنې په اړه د افغانستان په رسمي ژبو د لیکل شوو کتابونو د چاپ ملاتړ وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیله ده «پانړه او نړی» د دې اوږد مهاله بهیر پیل وي، او زموږ له ماشومانو سره مرسته وکړي چې د الله (ج) له خوا د راډالی شویو د طبیعي نعمتونو په قدر او ارزښت پوه او په ښه توګه ترې ساتنه وکړي.

لیکوالي زرمینې روهي وردک په دې کتاب کې په عالي ډول سره خپل استعداد اثبات ته رسولی او افغان ماشومانو ته یې ښایسته اثر پنځولی دی. موږ له آغلې لیکوالې د زړه له کومې مننه کوو او له فرصت نه په استفادې سره نور افغان لیکوالانو، په ځانګړې توګه مېرمنو ته، بلنه ورکوو چې د دې ډول کتابونو د لیکلو لړۍ وغځوي. ,,اونۍ'' به یې تل تر ځنګ ولاړه او ملاتړې وي.

د یو متحد او سوکاله افغانستان په هیله

درنښت

د ,,اونۍ'' د موسسې بنسټ اېښودونکی او د بورډ مشر

ډیپلوم انجینیر الیاس وردک

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او نړۍ

ستاسو په لاسو کې دا کتاب چې محترمې لیکوالې زرمینې – پاڼه او نړۍ نومولی – د کوچنیانو لپاره لیکل شوی کتاب دی او زما په پوهه په خپله نوع کې ډیر ګټه ور او کار آمد اثر ګڼل کیدای شي.

دا کتاب د کوچنیانو لپاره، د کوچنیو حکایاتو په بڼه په داسی ابتکاری شیوه تهیه شوی چې په هره برخه کې د راوي له خولې د انسانی ژوند د چاپیریال پر یوه ضروري موضوع په ډیره ساده او د کوچنیانو لپاره د درک او پوهې وړ ژبه په ډیر خونده ور سبک لیکل شوی دی.

د کوچنیانو لپاره د لیکلیو شویو نورو آثارو په نسبت د (پاڼه او نړۍ) امتیاز پدې کې دی چې د دې کتاب لوست د کوچنیانو د ادبي ذوق له خړوبولو سربیره، کوچنیان له ډیرو مفیدو او د انساني ژوند له چاپیریال سره د تړلیو او موثرو مسایلو له ساینسي بنیادونو هم خبروي.

د دې کتاب په لیکنه کې د محترمې لیکوالې هنر دا دی چې د انسانی چاپیریال د خرابیدو او هم یې د ساتلو او سلامتیا پر عواملو د انسان د منفی او مثبت نقش ډیر حیاتي موضوعات، د کوچنیانو له پوهې سره سم، په روانه او په کورني محیط کې پر مستعملو اصطلاحاتو پسوللې، پسته او خوږه ژبه لیکلې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکواله د کتاب د عباراتو د بشپړتابه لپاره د الفاظو په انتخاب کې خاص مهارت لري. د کتاب د حکایاتو په بیان کې یې د کوچنیانو د برداشت سویې ته په پاملرنه موزون، مناسب او رسا کلمات او الفاظ انتخاب کړي دي.

(پاڼه او نړۍ) هم په موضوعي لحاظ او هم د بیان د روان سبک له پلوه په پښتو کې د کوچنیانو لپاره د لیکل شویو کتابونو په لړۍ کې ځینې ابتکاري خواوې لري. هیله دا ده چې دا روش وسعت پیدا کا او زموږ د دې ساحې لیکوال، لکه: (پاڼه او نړۍ) د ژوند ځینې ضروري مسایل په خپلو آثارو کې د کوچنیانو د فهم له سویې سره برابر را ونغاړي، څو زموږ کوچنیان له کوچنیوالی د انسانی ژوند له ځینو حیاتي ضرورتونو سره آشنا شي.

د دې ګټه ور اثر محترمې لیکوالې زرمینې ته د کوچنیانو لپاره د دې ابتکاري خونده ور کتاب د لیکلو مبارکي وایم او د لا بریالیتوب هیله یې لرم.

په درناوي

سرمحقق زلمی هیوادمل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او نړۍ

پاڼه په ښویدلیو پښو له ټولګي نه راووتله. د کور خوا تللې لارې ته یې وکتل. یوه ژوره سا یې واخیسته، ورو ورو روانه شوه. په ځنګله کې نرۍ لار تېره شوې وه او تر ځنګ یې د یخې اوبو سړه ویاله هم بهېده. پاڼې هېڅ زړه نه کېده چې تر کوره په دا اوږده لار باندې لاړه شي، خو بله چاره نه وه، مجبوره وه چې د ځنګل تر منځ غره ته تللې لارې ته ختلې وای.

کور ته په رسېدو سره یې د ښوونځي بکس په دروازه کې وغورځاوه، دروازه سره یې پښې په خاورو کې اوږدې وغځولې او کېناسته.

مور یې د کوټې نه ور پام شو، ورغږ یې کړ: وه پاڼې خواره مه شې دا څه کوې، ټول کالي دې په خاورو ککړ کړل. زر پاڅه!

هله، مخ لاسونه دې ومینځه، ډوډۍ تیاره ده.

پاڼه لا هم همالته ناسته وه. بابا یې له باندې نه د کور انګړ ته را دننه شو. پاڼه یې نه وه لېدلې، پښه یې د پاڼې په پښو کې بنده شوه او يو ټوپ یې کړ، ځان یې بیرته د ونې په سټه تم کړ. پاڼې د بابا د ټوپ وهلو په لېدو په خندا شوه او له خندا پر ځمکه ځملاسته، نس یې په دواړو لاسونو نېولی و او په زوره زوره یې خندل. بابا یې هم په خندا شو. پاڼې ته یې وکتل ویې ویل: داسې ښکاري چې زما نانځکه بیا لارو سترې کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې ببرته ځانته پام شو چې ولې دلته ناسته وه.

ـ هو بابا جانه نن سخته ستړې شوم. ته وګوره دا ګرمه هوا او دا اوږده لار. دا ټول د ځنګله ګناه ده. که دا ځنګل دلته نه وای یوه لنډه لار به زموږ تر کوره راغلې وه. یو سم سرک به جوړ شوی و، موټر به راتللی شو او زه به دومره نه ستړې کېدم. بابا جانه، نه شو کولی چې دا ځنګل ټول ووهو او غټ سرک جوړ کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا يې له يوې شېبې سوچ وروسته وويل: راځه لورکۍ مې، له ډوډۍ نه وروسته زه او ته به چکر ته لاړ شو او بيا به د ځنګل په هکله هم خبرې وکړو.

تر ډوډۍ وروسته پاڼې ځان چکر ته تيار کړ. بابا يې دروازه کې ورته انتظار و. دواړه د ځنګله خوا ته روان شول.

بابا يې وويل: نن به د ځنګله منځ ته لاړ شو، وګورو چې هلته څه خبرې دي.

پاڼې سر وښوروه ويې ويل: ښه ده باباجانه، زه هم غواړم پوه شم چې هلته څه دي او ځنګل ولې بايد ونه وهل شي؟!

دواړه يوه ښه شېبه وړاندې لاړل. يو ځای کې ونې ډېرې ګڼې شوې. دوی د ځنګله منځ کې وو. بابا يې پاڼې ته وويل: يو ځل سترګې پټې کړه او غوږ شه چې څه اورې، څه حس کوې؟

پاڼې سترګې پټې کړې، غوږ يې ونېوه. د باد سړه هوا يې په مخ حس کوله. د مرغۍ سندره او د پاڼو شرنګا يې اورېده. سترګې يې خلاصې کړې. ځان يې ارام حس کړ. بابا ته يې مخ کړ، ويې ويل: بابا جانه دا څومره ښه او ارامه احساس دی.

بابا يې موسکۍ شو: هو زما نانځکې، دا د ځنګله جادو ده. که ځنګل نه وای، دا سړه هوا، د ژويو کورونه او د مرغانو ځاله به هم نه وای. دا بارانونه چې زموږ کلي کې تر نورو ځايونو ډېر دي او پاکه هوا لرو دا يو به هم نه وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه حیرانه شوه: هغه ولې او څنګه؟

بابا: اوس به زه تا ته ووایم چې ولې او څنګه.

ته خو پوهېږې چې کله موږ سا اخلو اکسیجن تنفس کوو او چې سا باسو نو کاربن ډای اکساید تولیدوو. موږ د تنفس لپاره اکسیجن ته اړتیا لرو. ونې بیا زموږ برعکس کاربن ډای اکساید تنفس کوي او اکسیجن تولیدوي. دوی هم یوه اندازه اکسیجن د شپې له خوا تنفس کوي او کاربن ډای اکساید خارجوي، خو تر هغه ډېر بیا بېرته د ورځې له خوا اکسیجن تولیدوي. که چېرې ونې د کاربن ډای اکساید نه هوا پاکه نه کړي، دا ګاز په اسانه بېرته نه فلتر کیږي، په دې ډول به هوا نوره هم ګرمه شي، اقلیم به بدلون وکړي، وچکالۍ او نورې ناوړه پایلې به ولري.

پاڼه: اقلیم څه دی بابا جانه، او څنګه ناوړه پایلې به ولري؟

بابا: که خوښه دې وي په هغه باندې به بیا بله ورځ خبرې وکړو، نن به د ځنګله په هکله وغږیږو.

پاڼه: باباجانه بیخي مې خوښه ده، ښه نو ځنګل نور څه ښه والی لري؟

بابا: هو، د ځمکې تقریباً ۳۰ فیصده (دربیمه برخه) ځنګلونو پوښلې، یوازې پنځه سالمې غټې ونې کولی شي ډېرو خلکو ته اکسیجن ورسوي. بل دا چې ځنګلونه هوا هم پاکوي، کټ مټ لکه برقي جارو له هوا نه ګرد تېلوي. یوه ونه په کال کې تقریباً پنځه کیلوګرامه ګرد جذبوي. کله چې باران وورېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څمکه کې اوبه جذب شي نو بیا د ونې ریښې خپله دنده پیلوي. د ونې ریښې د باران اوبه فلتر او پاکوي. په دا ویالو کې پاکې اوبه چې ګورې د ونې د ریښې له برکته دي. د ونې ریښې څمکه د ښویدو نه هم ساتي. که چیرې توپان شي نو همدا ونې د باد یو څه مخه نیسي چې زموږ کورونه وران نه کړي.

د ځنګله بله مهمه دنده دا ده چې موږ ته باران راکوي. د ونې ریښې، اوبه د ښاخونو له لارې پاڼې ته رسوي او پاڼې دا اوبه بېرته تبخیروي. له دې تبخیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي ګاز نه وربخښي جوړېږي او وریځې موږ ته بېرته باران راکوي. د باران یوه برخه اوبه، د ځمکې لاندې ذخیره کیږي، یوه برخه یې سیندونو ته بهیږي او یوه بله برخه یې بېرته تبخیر کیږي. دې ته د اوبو دوران هم وایي.

بابا: رښتیا په یاد دې دي چې ناروغه وې مور دې یو ډول بوټی درکړ او زر بېرته روغه شوې؟

پاڼه: هو بابا جانه هغه تریخ بوټی مې خود په یاد دی. خدای مې دې بیا ترې ساتي، یو ځل بیا یې نشم خوړلی.

بابا یې موسکی شو: هو نانځکې آمین، خو هماغه بوټي ته بېرته ښه کړې او که دا ځنګل نه وای نو هغه بوټي به هم نه وو.

دا مور دې چې هره ورځ خوندوره ډوډۍ موږ ته پخوي، په ژمي کې ګرمه کوټه کې ناست وو، دا هم د ځنګله برکت دی. که د ځنګله لرګي نه وای موږ ته به ژوند سخت وای. الله (ج) موږ په هر ډول نعمتونو نازولي یوو. دا هر څه یې موږ ته ډالۍ کړي او موږ باید په سمه توګه ترې ګټه واخلو.

پاڼه په سوچ کې شوه، پوښتنه یې وکړه: بابا جانه که هر څوک ځنګل ووهي او لرګي وسوځي نو ځنګل به خلاص شي بیا به څه کوو؟

بابا: افرین لورکی مې، اوس دې ښه خبره وکړه. ځکه خو باید موږ ډېر پام وکړو چې خپل ځنګلونه وساتو. که موږ یوه ونه ووهو پر ځای یې باید نوي نیالګي کېنوو تر څو ځای یې خالي پاتې نه شي او بېرته زرغون شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې د بابا جان لاس ونیوه، پاس اسمان ته یې وکتل، څو سپینې وریځې ورو ورو روانې وې. د لوړې شنې ونې ښاخونو کې یوه ځاله ښکارېده. پاڼه لا فکرونو کې وه چې تر شا یې د بوټې تر منځ کوم څه وښورېدل. پاڼې له وېرې ټوپ کړ او له بابا جان یې غېږه راتاو کړه. بابا جان یې په خندا پاڼې ته وویل: وګوره هلته، یوه وړه سویه ده. پاڼې د سوی په لېدو مخ په دواړو لاسونو ونیوه او له خوشالۍ یې چیغه کړه: بابا جانه وګوره دا څومره ښایسته ده. اوه بابا جانه ځنګل څومره ښه دی. اوس نو ځنګل پر ما هم ګران شو. نور نه وایم چې ولې ځنګل شته. زه نور کوښښ کوم چې د ځنګل ساتنه وکړم تر څو دا ښایسته سوی او هغه پاس مرغۍ بې کوره نشي.

بابا یې وخندل پاڼه یې مچو کړه. دواړه ورو د کور پر خوا روان شول. پاڼې اوس په ځنګل کې له چکر نه خوند اخیسته او هر څه ته یې په بله سترګه کتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

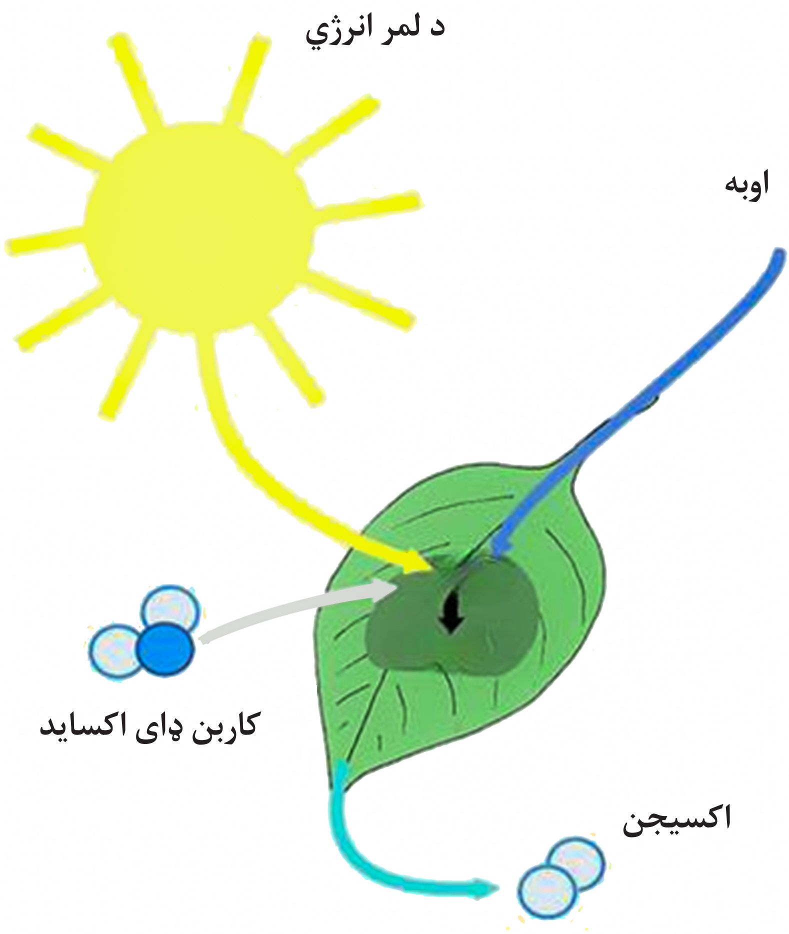

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل کلی

مازدیگر لمر په ډوبېدو و. پاڼه د کور په انګړ کې د پیشو سره په لوبو بوخته وه. مور یې څو څو ځلې دروازې ته وکتل. ځان سره یې کوم څه ویل. د انګړ دروازه ټک ټک شوه. پاڼې دروازې ته منډه کړه، پوهېده چې بابا جان یې دی. د سلام نه وروسته بابا یې پاڼې ته وویل: لور مې زه باید تا او مورسره دې یوه مشوره وکړم.

پاڼه حیرانه شوه، غلې د بابا تر شا روانه شوه. مور یې لکه پوهېده چې څه خبره شته، یو څه نارامه ښکارېده. درې واړه کېناستل.

بابا یې وویل: نن دفتر کې رییس هیله راڅخه وکړه چې یو بل کلي ته د دندې لپاره لاړ شم. هلته مور ته ډېره اړتیا لري. ما غوښتل چې لومړی له تاسو سره مشوره وکړم چې ستاسې څنګه خوښه ده؟

مور یې وویل: نه پوهیږم، دلته مو اوس کور ځای په ځای کړی. ټول خپلوان او دوستان مو دلته دي. همدلته بلد شوي هم یوو. بابا یې پاڼې ته مخ کړ: ته څه وایې لورکۍ مې؟

پاڼې فکر وکړ ویې ویل: بابا جانه، هلته خلک تا ته ډېره اړتیا لري؟

بابا: هو نانځکې مې، هغه مرسته چې زه او زما ټیم مې کولی شو بل څوک یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشي تر سره کولی. دوی ډېر کوښښ کړی چې هماغه کلي کې څوک پیدا کړي، خو له بدمرغه څوک پیدا نشول.

پاڼه: زه به هم دلته خپلو ملګرو، ښوونځي او ښوونکو پسې خپه شم، خو بیا به هلته خلک څه کوي چې ته مرسته ورسره و نه کړې، نو زه وایم چې لاړ به شوو.

مور یې پاڼه غېږ کې ونیوه ویې ویل: پخې! ته څومره مهربانه او هوښیاره یې. اوس نو مجبوره یم چې زه هم هو ووایم.

یوه اونۍ وروسته د دوی کډه بار شوه او نوي کلي خواته روان شول. په نوي کلي کې یې دوی ته یو ښایسته کور تیار کړی و، چې غټ انګړ او یو باغ یې هم درلودل. په باغ کې ډول ډول د میوې ونې وې. پاڼه د باغ په لېدو ډېره خوشاله شوه او ځنګل یې په یاد شو. ځان سره یې ژمنه وکړه چې د ونو به ښه ساتنه کوي. کور ښایسته سپین او کمرنګې اسمانرنګه رنګ شوی و. د پاڼې کوټه غټه او ښایسته وه. د کوټې کړکۍ باغ خواته پرانستل کېده.

پاڼې په خوښۍ سره کړکۍ پرانیسته، د یاسمنو ګلانو ښاخونه پر کړکۍ راځوړند او راتاو وو. کوټه د ګلانو له بوی نه معطره شوې وه. پاڼه د دې هر څه په ننداره کې وخت بلکل هېر کړی و.

پاڼه بله ورځ بابا سره نوي ښوونځي ته لاړه. ښوونځی هم ډېر ښایسته جوړ شوی و. دوه پوړیزه ودانۍ وه چې ټوله سپین او کمرنګه شین رنګ شوې وه. په منځ کې ښایسته او پاک میدان و چې یو څو لوبې هم په سرو او شنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګونو پرې رسم شوي وې. د دېوالونو شا او خوا شنې ونې ولاړې وې. څو زده کوونکي يې تر سيوري لاندې ناست وو او د کتابونو په لوستلو بوخت وو. په لومړۍ ورځ پاڼې څو ملګرې پيدا کړې، خو د دوی تر منځ يوه ډېره ښه پرې ولګېده.

د وړانګې کور د دوی د کور تر څنګ و. دواړه به يوځای ښوونځي ته تللې او راتللې. يوه ورځ هوا ډېره ګرمه شوې وه دواړه تندې پسې اخيستې وې. په لار

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې سترګې یې پر یو څاه ولګېدې، هغه ته ورغلې او اوبه یې ترې وڅښلې. دا چې دوی په لار کې د اوبو څاه پیدا کړې وه دواړه خوشاله وې.

ماښام د پاڼې په نس درد شو. زړه یې هم خرابېده. هر څو دقیقو کې وروسته به یو ځل تشناب ته په منډه وه. مور یې ډېره ورخطا وه نه پوهېده چې څنګه له پاڼې سره مرسته وکړي. کور کې یې د بوټې دوا ورکړه، خو کومه ګټه یې و نه کړه. بابا یې لا نه و راغلی. مور یې څو څو ځلې زنګونه وکړل، خو هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب نه ورکاوه. همدې کې د کور دروازه خلاصه شوه او بابا یې کور ته د ننه شو. مور یې ورمنډه کړه ویې ویل: پاڼه سخته ناروغه ده، ولې دې ټیلیفون نه پورته کاوه؟

بابا یې په ورخطایی منډه کړه: د موبایل چارج مې خلاص و او برق هم نه و چې چارج یې کړم. زر دې ځان تیار کړه چې ډاکټر ته لاړ شوو.

درې واړه د معاینه خانې په لور روان شول.

ډاکټر پاڼه معاینه کړه. پوښتنه یې ترې وکړه چې څه یې خوړلي؟

پاڼې په ټوله ورځ کې خاص څه نه و خوړلي، د څاه اوبه یې په یاد شوې، د اوبو کیسه یې ورته تېره کړه. ډاکټر پوه شو چې اوبه به ناپاکې وې نو ځکه پاڼه ناروغه شوې ده.

دوا یې ورکړه او ویې ویل: هېڅ اندېښنه مه کوه، ډېر زر به ان شاء الله رکه روغه شې. پام دې وي چې بیا له کوره بهر ناپاکې اوبه و نه څښې.

پاڼې وویل: ډاکټر کاکا، هغه خو د څاه اوبه وې نو څنګه ناپاکې وې؟

بابا جان یې وویل: کله چې ښه شوې بیا به پر دې موضوع خبرې وکړو او زه به یې درته تشریح کړم چې ته ولې د څاه اوبه ناروغه کړې.

څو ورځو کې پاڼه بېرته روغه شوه. وړانګه هم له هغې ورځې راهیسې ناروغه شوې وه او ښوونځي ته نه وه تللې. دواړه حیرانې وې چې ولې داسې په بد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول ناروغه شوي وې، دوی خو د ځان پاک ساتلو لپاره هم ډېر پام کولو.

پاڼې وویل: بابا مې نن ما سره چکر ته ځي او غواړي چې زموږ د ناورغی په اړه هم معلومات راکړي، که غواړې ته هم راسره لاړه شه.

وړانګه خوشاله شوه او زر یې سر وښوراوه. پاڼه او وړانګه دواړه د بابا جان سره د غره خوا ته رواني شوې. د غره په سر لا هم سپینه واوره ځلېده او لمن کې یې د شنو واښو تر منځ ځای ځای ګلان غوړېدلي وو. وړانګې یوه ګل ته لاس کړ چې ویې شکوي خو پاڼې پرې غږ کړ: مه شکوه! پرېږده چې رمه یا کوم بل ژوی یې وخوري او یا مچۍ ترې شات جوړ کړي. هسې یې مه خرابوه. وړانګې هم زر لاس تر شا کړ او د خپلې ملګرې خبره یې ومنله.

بابا یې وخندل ویې ویل: وګورئ، هلته پاس د غره پر سر واوره لېدلی شئ؟

دواړو سرونه وښورول: هو، ښومره ښایسته ښکاري. هلته به ښومره یخ وي.

بابا: پوهیږئ چې دا واوره موږ ته ښومره مهمه ده؟

پاڼه: نه ولې مهمه ده؟

بابا: دې واورې ته یخچال هم وایي.

پاڼې وخندل: یخچال خو موږ کور کې لرو.

بابا: هو دا هم د یخچال کار ورکوي. وګوره چې الله (ج) موږ ته ښومره ډېر نعمتونه راکړي. دا زموږ د اوبو ذخیره ده. که دا یخچالونه نه وای خلک به د

(c) ketabton.com: The Digital Library

وچکالی له بدمرغۍ سره مخ شوي وو، د ځنګلونو او ښارونو اوبو کمښت سره به هم مخ وو. د ځمکې خړوبولو ته به اوبه نه وای. چې ځمکه خړوبه نشي بیا څه کیږي؟

وړانګې زر ځواب ورکړ: بیا نوغله نه شنه کیږي او موږ به خوړلو ته څه نه لرو، نه به هم څارویو ته سم وابنه او نور څه خوراک ته پیدا شي.

بابا: افرین، همداسې ده، چې غله نه وي د خوراک لپاره به هم څه نلرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژمي کې کله چې واورهووریږي، یوه برخه یې اوبه شي او یوه بله برخه یې د غرونو په سر د ذخیرې غونډې همالته پاتې کیږي. څه فکر کوئ چې بیا به څه کیږي؟

دواړو یو بل ته وکتل اوړي یې پورته کړې او ویې ویل: موږ نه پوهیږو.

بابا: ښه نو زه به درته ووایم چې بیا څه کیږي. کله چې هوا ګرمه شي ورو ورو دا واوره هم په ویلې کېدو پیل کوي. د غره له سره چې دا اوبه رانښکته کیږي د ډبرو تر منځ فلتریږي او بیا سیندونو، ویالو او لښتیو ته وربهیږي. یوه برخه یې لکه څنګه چې مخکې مې هم د باران په اړه درته کیسه کړې د ځمکې لاندې ذخیره کیږي. یوه اندازه نور یې د غرونو په وادي کې پاتې کیږي. څه فکر کوئ چې د ځمکې پر سر به څو فیصده اوبه او څومره وچه وي؟

وړانګې وویل: زموږ شا او خوا خو یوازې یو سیند بهیږي نو زه وایم ۲۰ فیصده اوبه او ۸۰ فیصده به وچه وي.

بابا پاڼې ته مخ کړ: ته څه وایې لورکۍ؟

پاڼه: زه وایم چې ۵۰ او ۵۰ به وي، ځکه زموږ هېواد سمندر ته لار نلري، خو نور ځایونو کې خو بحرونه هم شته.

بابا: هو لورکۍ ستا اټکل ورنږدې دی. ۷۰ سلنه ځمکه اوبو پوښلې او یوازې ۳۰ سلنه یې وچه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې په حیرانۍ سره وکتل: نو بیا ولې ټول وایي چې اوبه کمې دي؟

بابا: هغه ځکه چې له همدې ۷۰ سلنې اوبو نه یوازې ۳ سلنه اوبه خوږې اوبه دي چې موږ د څښاک او ورځنې ژوند لپاره کار ترې اخلو. دا بې مالګې اوبه په سیندونو، ویالو کې بهیږي او یا هم د ځمکې لاندې زیرمه شوي وي. دا نور یې مالګینې اوبه دي چې په بحرونو کې دي او موږ ترې ګټه نشو اخیستلی .

پاڼې او وړانګې دواړو یو بل ته حیران وکتل.

بابا یې موسک شو ویې ویل: هو پوهیږم د چا باور نه راځي که څنګه؟

دواړو سرونه وښورول: هو همداسې ده.

بابا خبرو ته دوام ورکړ: د دې لپاره چې موږ څښاک لپاره اوبه تر لاسه کړو مجبور یوو چې څاه وکیندو. د څاه اوبه هماغه د ځمکې لاندې ذخیره شوي اوبه دي چې موږ یې راوباسو. په پرمختللي هېوادونو کې دوی خاص سیستمونه ورته جوړ کړي چې هلته اوبه ذخیره کوي او د ماشینونو په مرسته هر کور ته په نلونو کې اوبه رسوي. له بده مرغه زموږ هېواد لا هغه ځای ته ندی رسیدلی چې هر کور ته په نل کې اوبه ورسولی شي. نو موږ څه کوو؟

پاڼه: موږ څاه کیندو او د څاه نه خپلې اوبه راوباسو.

بابا: ډېر ښه، افرین. ښه نو اوس به تاسې دواړه وایی چې دا اوبه خو فلتر شوي وې نو ولې یې موږ ناروغه کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړه لکه له خوبه چې راویښې شي او ورپام یې شي غږ وکړ: هو، رښتیا وایې، موږ یې ولې ناروغه کړو؟

هغه ځکه چې موږ د فاضله موادو لپاره بدررفت (کانالیزاسیون) نلرو او نه هم سم سیستم ورته جوړ شوی. د فاضله موادو اوبه هم د نورو اوبو په شان د ځمکې لاندې ځي نو کله چې د فاضله موادو د تولېدو ځای سم خوندي ځای کې جوړ شوی نه وي، او هلته کومه څاه یا د اوبو زېرمه ورنږدې وي نو د پاکو اوبو سره چټلې اوبه ګډې شي. همدا ده چې ټولې پاکې اوبه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناپاکي کړي. هر څوک چې هغه اوبه وکاروي ناروغه کيږي. بل دا چې ډېر کورونه د کاناليزاسيون سيستم نلري، چټلې اوبه د ځمکې پر سر تويوي، دا اوبه يا د ځمکې لاندې ذخيرو ته رسيږي او يا هم سيندونو سره يوځای کيږي. په پرمختللي هېوادونو کې فاضله مواد او چټلې اوبو ته يې داسي يو سيستم جوړ کړی چې ټول بيرته تصفيه کوي او نه پرېږدي چې اوبه او هوا چټله کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فاضله توکو د تصفيې په نتيجه کې د کاغذ او پلاستيک څخه بيا ځلي ګټه پورته کوي. د سبزيجاتو د فاضله توکو څخه کمپوست (د نباتاتو د ودې لپاره سره) توليدوي. د چټلو اوبو د تصفيې په پايله کې له دې اوبو څخه د ونو او بوټو په اوبه کولو کې ګټه اخلي.

زموږ او موږ ته ورته وروسته پاتې هېوادونو کې ورځ په ورځ نفوس ډېرېږي، هر څومره چې خلک ډېرېږي، همدومره ډېرې اوبه هم په کار وي او تر څنګ يې د فاضله توکيو توليد هم ډېرېږي. چې نفوس ډېر شي بيا څه کيږي؟

دواړو يوځای وويل: بيا نو اوبه کمېږي او فاضله مواد ډېرېږي.

بابا: هو بلکل همداسې ده. ډېر نفوس د ډېر لګښت مانا هم ورکوي. په څاه او ذخيرو کې اوبه کمېږي. ډېر مصرف د هوا ککړتيا رامنځته کوي چې هغه سره هوا ګرمېږي. کله چې هوا ګرمه شي څه فکر کوئ څه به وشي؟

وړانګه: بيا به نوره هم ګرمي شي.

بابا وخندل: هو او د دې تر څنګ به هغه پاس د غره په سر يخچالونه زر اوبه شي. اوبه به ډېرې شي.

پاڼې له خوشالۍ نه غږ کړ: اوه څومره ښه، نور به بيا وچکالي نه وي.

بابا: نه بچو کاش داسې وای.

موږ له بده مرغه دومره ډېر بندونه نه لرو چې اوبه بندې او ذخيره کړو؛ نو هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده چې سيلابونه به راشي. سيلابونه به ډېر کورونه وران کړي او په چټکۍ سره به زموږ له هېواد نه دا اوبه کوم بل خوا لاړې شي. کله چې دا ټولې اوبه موږ له لاسه ورکړو موږ به د وچکالۍ او ډيرو نورو بدمرغيو سره مخ شو.

پاڼې د يو څه سوچ نه وروسته پوښتنه وکړه: بابا جانه کوم ډول مصرف د هوا ککړتيا ډېروي زه سمه پوه نه شوم؟

بابا: مثلا د پخلي لپاره د لرګيو سوځول، په موټرو کې د ټيټ کيفيت لرونکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېلو کارول یا د زاړه موټرو چلول او په عامه ځایونو یا کارخانو کې د لرګیو او د ډېرو سکارو سوځول، هغه څه دي چې هوا ککړوي او ډېرې زهرجن ګازونه تولیدوي چې وروسته د ډول ډول تنفسي ناروغیو تر څنګ د سرطان، زړه، پوستکي او رواني ناروغۍ هم پیدا کوي.

وړانګه او پاڼه ډېرې خپه شوې. یو بل ته یې وکتل سرونه یې وښورول.

پاڼې وویل: دلته خو ټول وخت همدا توکي کارول کېږي.

وړانګې پوښتنه وکړه: کاکا جانه نو څه باید وشي چې مخنیوی یې وکړو؟

بابا: د خپل کور نه یې پیلولی شو. ډېر پلاستیک و نه کارو، مثلا د پلاستیکي کڅوړې پر ځای د تکې کڅوړه وکاروو، کثافت هره خوا و نه غورځوو، د پلاستیک سوځولو نه ډډه وکړو. بېځایه اوبه مصرف نکړو. د باندې چې وینو د اوبو نل خلاص پاتې دی بند یې کړو.

دواړو بابا جان سره ژمنه وکړه چې له دې وروسته به ډېر پام کوي او که وګوري چې نور خلک پام نه کوي هغوی ته به هم دا پیغام رسوي.

بابا هم خوشاله شو چې دوی دومره په مینه هر څه ته غوږ نیولی و.

بابا دوی ته د غره ډډه کې له یوه دوکان نه ایسکریم واخیست او کور خوا ته روان شول. په لار کې یو وړوکي هلک د اوبو نل خلاص کړی و او لوبې یې ورسره کولې. پاڼې چې ورپام شو منډه یې کړه، نل یې بند کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړوکي هلک ته يې وويل: ولې داسې کوې؟

هلک چې حيران و وويل: ستا يې څه دا زموږ نل دی.

پاڼه له غوسې نه سره شوه ويې ويل: ته نه پوهېږې چې ته نړۍ ته څومره تاوان رسوې. که داسې کارونه کوې څو کاله وروسته به يو څاڅکی اوبه هم نلرې. همداسې غواړې ها؟

هلک د پاڼې په خبره نه پوهېده چې څه وايي او څه غواړي.

بابا يې ورو پاڼې ته غږ کړ: لور مې، ته دوی ته بايد ټوله کيسه داسې وکړې لکه ما چې تاسو ته وکړه، کنه دا بېچاره له کومه پوه شي چې ستا د دې خبرو نه څه مطلب دی.

پاڼې ځان ته پام شو چې رښتيا هم دی له کومه پوه شي چې څه وايم. هلک ته ورغله وويل: غواړې چې زه کيسه درته وکړم چې ولې به اوبه نه وي؟

هلک په نه زړه وويل: هو ووايه چې څه خبره ده.

پاڼې او وړانګې دواړو يوه په يوه ټوله کيسه چې بابا نه يې اورېدلې وه هلک ته تېره کړه. هلک د پاڼې په خبرو يې خاص باور نه راته. بابا ته يې وکتل. بابا سر وښوراوه ويې ويل: هو زوی مې دا ټولې خبرې سمې دي. د دې لپاره چې يوه ورځ د اوبو نشتون سره مخ نشو بايد سر له اوسه ډېر پام وکړو. هلک هم ژمنه وکړه چې بيا به داسې بې احتياطي نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا ډېر خوشاله و، نه دا چې، پاڼه او وړانګه په خبره پوه شوې بلکې دوی کولی شي چې نور خلک هم دې ته اړ کړي چې اوبه سمې وکاروي.

د ماښام تیاره په خورېدو وه چې دوی بېرته کور ته ورسېدل. پاڼې د خوب تر وخته له بابا جان نه یې پوښتنې کولې او بابا جان یې هرې یوې پوښتنې ته په خوارا حوصله او مینه ځوابونه ورکول.

د سپوږمۍ سپینې وړانګې د یاسمن ګلانو له منځ نه کړکۍ ته رارسېدلې او کوټه یې رڼا کړې وه. د پاڼې سترګې سره ورغلې وې او په خواږه خوب ویده شوې وه. بابا یې کمبله پرې سمه کړه، مخ یې ښکل کړ او ورو له کوټې نه ووت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او اسمان

د روژې میاشت وه، روژه ماتي نه وروسته بابا، مور او پاڼه انګړ کې ناست وو او کیسې یې سره کولې. پاڼې د بابا په زنګون سر کېښود او اسمان ته یې وکتل. ستورې په اسمان کې ځلېدل، سپوږمۍ هم نړۍ ښکارېده. پاڼه په اسمان کې ورکه وه، د مور یې ورپام شو، غږ یې پرې وکړ: شاهزادګۍ! بیا کومه دنیا کې ورکه یې.

بابا یې وخندل: پرېږده چې خپله نړۍ کې واوسي. زما د نانځکې دنیا ډېره ښایسته ده.

پاڼه په ځای کې نیغه کېناسته ویې ویل: هو مورې هر ځل مې پسې اخلې. اوس مې بیا څه کړي؟

بابا جانه ما ستورو ته کتل، ځومره ډېر دي، زموږ نړۍ هم همداسې یو ستوری دی کنه؟

بابا د چایو نه یو غوړپ وکړ، اسمان ته یې وکتل. ستورې ښایسته ځلېدل. مور یې لاس په تندي کېښود ویې ویل: اوف خدایه اوس به بیا د دوی لابراتواري کیسې پیل شي.

بابا موسکی شو ویې ویل: ته هم غوږ شه، کومه ورځ به دې په کار شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور: زه ترې تېره يم، دا نازولې دې پوه کړه، زما سر هسې هم نه پرې خلاصيږي. که ستا غوندې ښوونځي ته تللې وای درس مې ويلی وای اوس به زه هم پرې پوهېدم.

پانه: زه هم هره ورځ يو څه په ښوونځي کې يا بابا جان سره زده کوم، که وغواړې ته هم زده کولی شې، که همدا نن هم پيل وکړې ډېر څه به زده کړې. له دې وروسته زه هره ورځ تا سره درس وايم.

بابا يې پر سر مچو کړه: افرين لورکۍ مې، دا به يو لوی خدمت وي. زما خبره خو نه مني کنه اوس به يې پوهنځی هم خلاص کړی و.

مور: ښه بس بس، اوس بيا پلار او لور دواړه راته يو خوا شول. سمه ده له دې وروسته هره ورځ درس وايو خو په يو شرط.

پانه: هر شرط منم، ووايه کوم شرط؟

مور: دا چې ته به هم د پخلي او کور کار کې مرسته راسره کوې.

پاڼې خپل مخ په لاسونو پټ کړ: اوه نه ...

ـ دا مې څه ومنل.

ـ ښه سمه ده منم يې.

بابا غلی و او اسمان ته يې کتل. پاڼې يوې نوې کيسې ته ځان چمتو کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا يې وويل: پوهيږې چې سپوږمۍ له موږ نه څومره لرې ده؟

پاڼه: لس زره کيلومتره؟

بابا: نه، تر دې هم ډېره زياته؛ سپوږمۍ ۳۸۰۰۰۰ کيلومتره له موږ نه ليرې ده نو اوس ښه فکر وکړه چې لمر به څومره له ځمکې نه لرې وي؟

پاڼه: اوهو دا خو سخته شوه، فکر کوم چې يو ميليون کيلومتره به وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: ځمکه د لمر نه ۱۵۰ میلیون کیلومتره لرې ده. که چیرې یوه الوتکه په ساعت کې د ۹۰۰ کیلومترو چټکوالي سره حرکت کې وي، نو موږ ته شل کاله په کار دي، چې لمر ته ورسېږو. لمر یو ستوری دی، چې درې برخې د هایدروجن او یوه برخه د هېلیم له ګازونو نه جوړ شوی. پخوا خلکو فکر کاوه چې د لمر مخ کلک دی، خو له سلو کلونو را پدې خوا کارپوهانو کشف کړه، چې لمر یوازې د ګازونو نه جوړ شوی، چې مقناطیسي قوه جاذبې د توپ په ډول سره غونډ کړی او ساتلی. څه فکر کوې لمر به له ځمکې نه څومره غټ وي؟

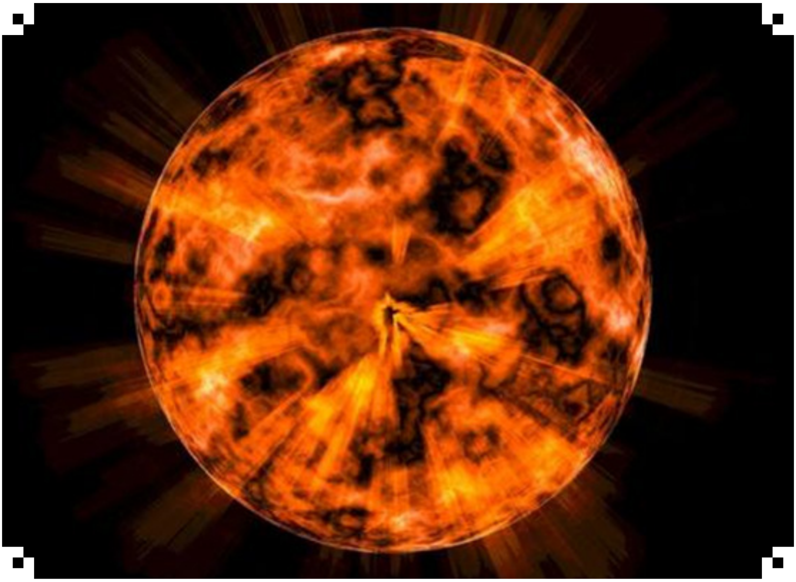

پاڼه: درې برابره، نه نه، لس برابره. همداسې ده؟

بابا: نه لور مې تر هغه هم ډېر، لمر ۱۱۰ ځلې تر ځمکې غټ دی. د ځمکې په څېر ۸ نورې سیارې په لمر راڅرخي چې عطارد، زهره، ځمکه، مریخ، مشتري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زحل، اورانوس او نپتون دي. دا ځینې خپلې سپوږمۍ هم لري.

پاڼه: باباجانه سپوږمۍ کې هوا ګرمه ده؟

بابا وخندل: لور مې، په سپوږمۍ کې د ورځې له خوا مثبت ۱۳۰ درجې او د شپې له خوا منفي ۱۵۰ درجې ته رسیږي.

پاڼې چیغې کړې: اوه، نو هلته خو هیڅ شی هم نه پاتې کیږي. یا به له ګرمۍ نه مري او یا له یخ نه. زما ټول خیالونه او فکرونه یې راخراب کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: هغه څنګه؟

پاڼې په شرمېدلې انداز وویل: ما ویل چې یوه ورځ به هلته ځان ته ښکلې ماڼۍ جوړوم او بیا به تاسې هم راولم.

بابا وخندل: خیر هلته که نه کېږي، وایي چې د مریخ جوړښت د ځمکې ته ډېر ورته دی، هلته به بیا یو قصر جوړ کړې.

پاڼې تر ډېره اسمان ته کتل او فکرونو کې به ډوبه وه. بابا یې ورته پام و ورو یې خبره پسې وغځوله: لور مې، ته پوهېږې چې الله (ج) څومره پر موږ مهربانه دی. زموږ لپاره یې هر څه پیدا کړي، دا اوبه، اسمان، هوا، ځمکه، میوه، ژوي، شنه نباتات، معدنونه او داسې ډېر نور چې لا یې موږ په راز خبر هم نه یو. اوس نو زموږ دنده هم دا ده چې له دې هر څه نه په سم ډول ګټه پورته کړو، د بې ځایه مصرف او تخریب نه یې مخنیوی وکړو.

پاڼې سر وښوراوه: هو بابا جانه زه چې اسمان ته ګورم د الله (ج) قدرت ته حیرانه شم. او د ځمکې پر سر دې ټولو شیانو ته مې خو پام هم نه و.

بابا وویل: هله لور مې درځه چې د لمانځه وخت دی او سبا به بیا ښوونځي ته په خپل وخت نشې پاڅېدلی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باران

د پاڼې مور د کړکۍ تر څنګ ولاړه وه او بهر یې د باران ننداره کوله. ځان سره یې ویل، ښه شو چې باران وشو، بوټي او ګلان وچ شوي وو. خاورې او دوړې به هم کمې شي. بیا یې پام شو چې ټول ځایونه به ختې وي او پاڼه به بیا په غوسه وي. همدې سوچونو کې وه چې پاڼه د چوترې له دروازې نه رادننه شوه. کالي یې ټول لمده شوي وو. له ورایه یې غوسه په مخ کې ښکارېده. مور یې موسکۍ شوه یو ځانپاک یې ځان سره واخیست ور روانه شوه.

پاڼه چې د دالان مخ ته رسېده مور یې هم وررسېده ویې ویل: زما لورکۍ په څه حال ده.

پاڼې چې خپل بکس غېږ کې کلک نیولی و وویل: پوهېږې مورجانې زه د ځان غم کې نه یم خیر ده چې لمده شوې یم خو زه فکر کوم چې زما بکس منځ کې هر څه لمده شوي، زه یې له وېرې نه شم خلاصولی. که مې کتابونه او کتابچې خراب شوي وي زه خو به مړه شم.

مور یې وویل: مړه دې بلا شه، زما لورکۍ تاته دې الله اوږد عمر درکړي. ته مه خپه کېږه ان شاءالله چې هر څه به سم وي.

مور یې ورو بکس خلاص کړ په رښتیا هم چې د باران اوبه بکس ته نه وې تللې. پاڼه د بکس منځ په لیدو له خوشالۍ نه په مور غېږ راتاو کړه او چیغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې کړه: خدايه شکر زما کتابونه او کتابچې سلامت دي.

مور او لور په خبرو کې ګرمې وې چې يو سيورى يې وليد، دواړو له وېرې نارې کړې.

بابا زر غږ کړ: زه يم، زه يم مه وېرېږئ!

دواړو يوه اوږده سا واخيسته، مور وويل: مړه خو دې سختې ووېرولو. داسې غلې ځوک راننوځي، يو غږ خو به دې کړى واى.

بابا وخندل: ما خو سلام وکړ خو تاسې دواړه سختې يو له بل سره بوختې وئ او زما بېچاره سلام مو هم نه اورېده.

بابا د پاڼې په سر لاس راتېر کړ ويې ويل: لور مې لمده شوې، هله زر دې کالي بدل کړه چې ناروغه نشې.

پاڼه: هو باباجانه داسې يو ناڅاپه باران ګير کړم چې د تښتېدو لار مې هم نه وه. رښتيا بابا جانه د باران په اړه مو تر اوسه خبرې ندي کړي.

بابا يې سوچ کې شو ويې ويل: پر دې مهمې موضوع مو خبرې ندي کړې؟

که خوښه دې وي، له ډوډۍ نه وروسته به خبرې پرې وکړو؟!

بابا د پاڼې په کوټه کې د کړکۍ تر څنګ کېناست، پاڼې ته يې د شيدو توده پياله ورکړه. د بابا په لاس کې د شنه چاى پياله وه، ورو يې غوړپ ترې وکړ، پاڼې ته يې مخ کړ ويې ويل: د باران په جوړېدو کې د اوبو دوراني حرکت،

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمده رول لوبوي. بحرونو، سیندونو او نباتاتو کې اوبه تبخیر کیږي. تبخیر لپاره باید هوا ګرمه وي او د ګرمې هوا لپاره موږ لمر ته اړتیا لرو. تبخیر شوي اوبه د کوچنیو ځاځکیو په څېر چې موږ یې په سترګو نشو لېدلی او ګاز ته ورته وي شکل اخلي. بخار کم وزن لري نو ځکه اسمان خوا ته حرکت کوي. هر څومره چې هوا سړیږي همدومره دا بخار سره نږدې کېږي او وریځ ترې جوړیږي. له لاندې نه نورې وریځې هم وررواني وي او ورسره یو ځای کیږي. وریځې یو په بل فشار راولي او د همدې فشار له امله ځاځکي هم غټ شي او وریځې په اسمان کې وزن پیدا کړي. کله چې وزن ډېر شي بیا بېرته د باران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شکل څخيږي او ځمکې ته راښکته کيږي.

پاڼه، بابا جان ته غوږ وه ورو يې وويل: او واوره بيا څنګه جوړيږي؟

بابا جان وويل: لور مې، ښې خبرې ته دې پام دی. په وريځو کې يوازې د اوبو څاڅکي نه وي بلکې د يخ واړه کرېستالونه هم وي. البته دا نور هم پاس چېرته چې هوا ډېره يخه وي جوړيږي. د يخ کرستالونه د اوبو څاڅکي جذب کوي او په دې ډول غټيږي. يو وخت يې وزن ډېريږي او بيا د واورې يا هم ږلۍ په دول ببرته ځمکې ته راکښته کيږي. کله چې ځمکه کې هوا ډېره يخه نه وي نو په لار کې ببرته د يخ باران په څاڅکي بدل شي. نو ځکه کله د باران څاڅکي ګرم او کله هم يخ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او اقلیم

پاڼه او وړانګه دواړه په انګړه کې ناستې وې او سرونه یې ټیټ نېولي وو، قلمونه یې لاس کې وو او کوم څه یې لیکل. بیا به دواړو یو له بل سره مشوره وکړه او له سره به یې پیل وکړ. د بابا یې له کوټې نه پرې پام و چې دواړه سختې بوختې دي.

بابا د یوه کتاب په لوستلو کې ډوب و چې دواړه یې سر ته نېغې ودرېدې.

بابا سر پورته کړ، دواړو ته یې وکتل. د دواړو څېرې قهرجنې غوندې ښکارېدې.

بابا: دا زما په لورګانو څه شوي؟

پاڼه: بابا جانه موږ ته یې په ښوونځي کې کورنۍ دنده راکړې. موږ باید د اقلیم په اړه یوه مقاله ولیکو. اوس وړانګه وایي چې باران، واوره، باد دا ټول اقلیم دی. زه وایم چې دې ته هوا وایي، اوس نو ته ووایه چې د چا خبره سمه ده؟

بابا له ځایه پورته شو. د کړکۍ خوا ته یې ځو ګامه واخیستل، اسمان ته یې وکتل. دواړه یې وروبللې چې ورشي.

بابا وویل: اسمان کې څه وینئ؟

دواړو پاس وکتل، وړانګې وویل: اسمان شین دی او لمر په ډوبېدو دی.

پاڼه: څو سپینې وریځې هم ښکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: ډېر ښه. لږ شېبه وروسته به څه پيښ شي؟

دواړو غبرګ وويل: لمر به ډوب شي او تياره به شي.

بابا: هو بلکل. همدي ټولو ته موږ هوا ويلی شو، هغه څه چې موږ د کړکۍ نه د باندې وينو، هغه که لمر وي که باران او يا هم واوره. هر هغه څه چې زر بدلون کوي هغه ته هوا ويلی شو. لکه همدا اوس چې موږ لمر لېده او څو ورېځې هم اسمان کې په حرکت کې دي خو بله شېبه به دا يو هم نه وي.

اقليم بيا د هوا اوږدمهالي درجې او ځرنګوالي ته وايي، چې لږ تر لږه ۳۰ کاله د تودخې درجې اندازه شوي وي. دا اندازه د ځمکې په بېلابېلو سيمو کې تر سره کيږي. مثلآ په شمالي قطب کې هوا ډېره سړه ده، هلته تل واوره پرته وي خو په صحرا کې بيا هوا ډېره ګرمه ده، نو ځکه په مختلفو سيمو کې د تودوخې درجه اندازه کيږي.

بابا پوښتنه وکړه: څنګه د هوا او اقليم په توپير پوه شوی؟

دواړو سرونه وښورول، پاڼې وويل: ما خو له اوله ويل چې دواړه يو ندي.

بابا: ښه نو اوس چې تاسې دومره تکړه يئ او د اقليم په اړه مقالې ليکئ نو لږ به نور هم پرې وغږېږو که څنګه؟

وړانګې وويل: هو زه غواړم په دې هکله نور معلومات هم ولرم. پاڼې چندان زړه نه کېده چې نور درس ووايي خو د وړانګې علاقه يې چې ولېده دا هم تشويق شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې منځ کې د مور غږ له پخلنځي نه راغی چې پاڼه یې ورבלله.

پاڼه په منډه ورغلله، ډوډۍ تیاره وه. دسترخوان یې ځان سره راوړ او و یې غوړولو. وړانګه هم مرستې ته ورغله. ډوډۍ په دسترخوان کېښودل شوه او ټول پرې راټول شول.

وړانګې وویل: هر ځل چې دلته ډوډۍ خورم تر ځو ورځو یې خوند زما په خوله کې پاتې وي. ترورې ریښتیا چې ډېره خوندوره ډوډۍ پخوې.

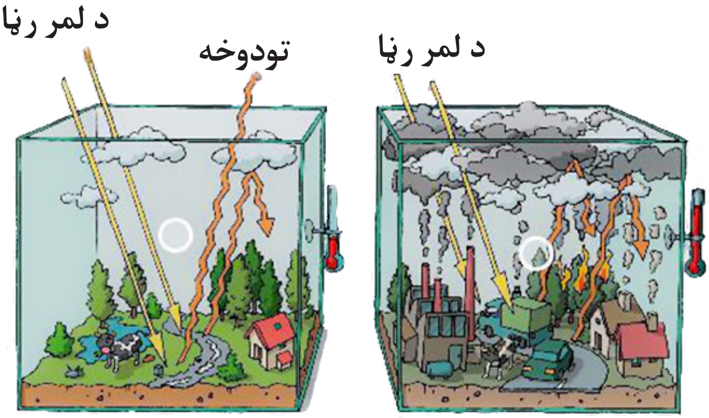

مور ترې مننه وکړه: هر وخت دې چې زړه وي راځه. ته هم زما لور یې.

ډوډۍ نه وروسته پاڼې او وړانګې هر څه ټول کړل او لوښي یې هم ومینځل.

بېرته بابا جان ته راغلې او تر څنګ یې کېناستې اوغوږ شوې.

بابا وخندل او ویې ویل: ښه نو اوس به په مزه خبرې خبرې وکړو، فکر کوم زما نانځکه وږې شوې وه او ځکه یې د خبرو حوصله لکه چې نه درلوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې وخندل ويې وويل: بابا جانه ته څنګه زما په خيال پوه شوې، اوس نو ځان سره پټه فکر هم نشم کولی وېرېږم چې هر څه لولې.

ټولو وخندل، بابا وويل: د اقليمي بدلون په اړه مو څه اورېدلي؟

دواړو د نه ځواب ورکړ.

بابا: ښه نو يو څه به نن په دې اړه ووايم او يو څه به هم بلې ورځې ته پرېږدو ځکه چې ډېر څه ورسره تړلي دي. زموږ ژوند هم ورسره تړلی دی.

ـ ويل کېږي چې د ځمکې د تودوخې درجه لوړه شوې ده او که چېرې موږ يې مخنيوی ونه کړو ممکن چې راتلونکي څو کلونو کې دا نوره هم لوړه شي. دا تودوخه به په قطبونو کې يخچالونه ويلي کړي. د يخچالونو اوبه به د بحر اوبو ته ورګډې شي او د اوبو سطحه به په بحرونو کې لوړه شي. اوبه به ځينې جزيرې ورې کړې او حتا ځينې به له منځه يوسي.

ـ هوا به هم بدلون وکړي، سخت بارانونه او ږلۍ به زور واخلي. وچکالي او ګرمي به هم ورسره ډېره شي. ځينې ځايونو کې به سېلابونه ډېر شي، خو په ځينو نورو سيمو کې به بيا ځمکې شاړې او په دښتو بدلې شي. د ډېرې ګرمۍ او د باران له نشتون نه به ځنګلونه اور واخلي. د ځنګلونو نشتون يا کمېدل ځمکې ته ډېر تاوان رسوي ځکه ونې کاربن ډای اُکسايډ جذبوي. که ځنګلونه نه وي کاربن ډای اُکسايډ اتموسفير ته ځي او دا بيا د تودوخې درجه نوره هم لوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د بحرونو اوبه به هم ګرمې شي، هلته به د کبانو ډېر ډولونه، نهنګ او مرجان د تل لپاره له منځه لاړ شي.

ـ د هوا د تودوخې د دومره چټک بدلون سره، د ژویو او نباتاتو ډېر ډولونه ځانونه نشي برابرولی نو ځکه دوی ته د دې خطر شته، چې د تل لپاره له منځه لاړ شي. موږ انسانان به هم دې ته اړ کړې چې له خپل کور او هېواد نه مهاجر شو ځکه نور به اوبه او غله نلرو. د څښاک اوبه او د خوراک لپاره به څه نه پیدا کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ زما ښایستو، دا وو د اقلیم د بدلون د اغېز په هکله معلومات، چې په عمومي ډول مې تاسو سره شریک کړل. که چېرې یې مخه ونه نیسو نو زموږ ښایسته نړۍ به راته بدرنګه کړي او ژوند کول به نه یوازې انسانانو ته بلکې حیواناتو او نباتاتو ته به هم سخت شي.

پاڼه او وړانګه لکه سا اخیستل یې هم چې هېر وي غلې غوږ وې. دواړه خپه ښکارېدې. زړه کې یې ډول ډول خبرې راګرځېدې.

پاڼې وویل: کاش یوه جادویي لکړه مې درلودی، کله مې چې ښورولی هر هغه څه مې چې غوښتل هماغسې کېدای. دا ټولې ستونزې به مې د سترګو په رپ کې ورکې کړې وای.

وړانګه او بابا په خندا شول. ټول ځایونه تیارې په غېږ کې نېولي وو، په وړانګه باندې ناوخته شوی و. زر یې خپل قلمونه او کتابچې ټولې کړې، ټولو سره یې خدای په اماني وکړه او په منډه کور ته لاړه. وړانګې لار کې ځان سره فکر کاوه چې څنګه د بابا جان جالبو کیسو وخت ترې هېر کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګلخانې ګازونه څه دي؟

سبا ورځ وروسته له ښوونځي نه وړانګه بیا د پاڼې سره د دوی کور ته راغله. همدا چې په بابا يې سترګې ولګېدې ورمنډه يې کړه ويې ويل: کاکا جانه ما پرون ټول وخت ستاسو د خبرو په اړه سوچ کاوه. ما ویل نو له دې ټولو بدمرغیو نه څنګه مخنیوی کولی شو؟

بابا موسکی شو د وړانګې پر سر يې لاس تېر کړ: زه همدې پوښتنې ته منتظر وم. دلته باید لومړی تاسو ته د ګلخانې ګازونو سیستم تشریح کړم.

پاڼه له چوترې نه را دننه شوه، مخ يې سور و. زر يې د يخو اوبو يو ګوټ وکړ.

بابا جان ته يې ورمخ کړ ويې ويل: اوف بابا جانه نن خو سخته ګرمي ده. هېڅ باد نشته نه پوهېږم چې چېرته خوب وړی.

بابا يې وخندل ويې ويل: باد ويده ندی، ويښ دی او راځي لورکۍ مې. هو رښتيا پوهېږې چې څنګه او له کومه راځي؟

د پاڼې سترګې له حیرانۍ نه ګردې ګردې راوتلي وې: بابا جانه ما په ژوند کې هم د باد په اړه فکر نه و کړی چې له کومه راځي او څنګه رامنځته کيږي.

بابا وويل: ښه نو که خوښه مو وي زه به يې کيسه درته وکړم چې څنګه رامنځته کيږي. لمر په بيلابيلو ځايونو کې په بېل ډول تودوخه ويشي. د استوا په خط

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تل هوا ګرمه وي، خو په شمالي او جنوبي قطبونو کې بيا هوا يخه وي. ګرمه هوا کم وزن لري نو اسمان خوا ته پورته کيږي، هر څومره چې پاس ځي هلته د تودخې درجه کميږي او بېرته يخه کيږي. له لاندې نه چې کومه ګرمه هوا پاس تللې، هغه ځای بايد خالي پاتې نشي نو څه فکر کوې چې څه کيږي؟

دواړو يو بل ته وکتل خو په ځواب يې نه پوهېدې. بابا خبره پسې وغځوله، هو د هغې هوا ځای بايد خالي پاتې نشي نو له کوم بل خوا نه هغه ځای ته هوا راځي او ځای يې ډکوي چې په دې ډول يو دوراني حرکت رامنځته کيږي. له همدې دوراني حرکت نه باد رامنځته او په الوتو کيږي.

دواړو اسمان ته وکتل، داسې ښکارېده چې ډېرې پوښتنې يې په ذهن کې راڅرخېدې.

بابا وويل: دا دی د باد په کيسه هم خبرې شوې چې له کومه راځي. اوس به راشم اصلي کيسې ته.

د ځمکې شا او خوا يو بې رنګه د ګازونو قشر راچاپېره شوی دی. دې قشر ته اتموسفير وايي. اتموسفير له بېلابېلو ګازونو نه جوړ شوی، چې ۷۸ فيصده نايتروجن،۲۱ فيصده هايډروجن، ۱ فيصد ارګون او يو څه نور ګازونه هم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه به یو څو بېلګې یادې کړم چې ولې اتموسفیر موږ ته دومره اړین دی:

۱ـ اتموسفیر موږ له وژونکو وړانګو څخه ساتي.

۲ـ اتموسفیر د لمر وړانګې تصفیه کوي او له هغه وروسته یې ځمکې ته راپریږدي.

۳ـ د لاندې او باندې هوا تبادله چې نتیجه کې باد رامنځته کېږي.

۴ـ د هوا چټک ګرمېدو او یخ کېدو نه مخنیوی کوي.

۵ـ د ځمکې پر سر د ۱۵ درجې اوسط ثابت ساتي.

٦ـ د اوربښت ویش ټاکي.

۷ـ اتموسفیر کې اوبه د وریځې په شکل شته چې بیا موږ ته باران او واوره راکوي. یعنی اتموسفیر زموږ هوا جوړوي.

د کلونو په تېریدو سره انسانان ورځ په ورځ ډېر کاربن ډای اُکسایډ او نور ګازونه تولیدوي، چې په دې ډول د هوا ککړتیا ډېریږي. اتموسفیر د ځمکې لپاره کټ مټ لکه د ګلخانې غوندې دنده تر سره کوي.

بابا وویل: درځئ چې یو ځل د کور ګلخانې ته لاړ شو.

دواړه د بابا جان سره د کور ګلخانې ته چېرته چې دوی ښایسته ګلان او یو څه ترکاري کرلي وو لاړل.

بابا جان وویل: پاس د ګلخانې چت وینئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړو پاس وکتل، چت له پلاستيک نه جوړ شوی و.

هو، وينو يې. پلاستيک دی.

بابا: له دې پلاستيک نه د لمر وړانګې مستقيماً دلته راننوځي او تودخه يې ذخيره کيږي. کله چې ګلخانه ګرمه شي تر ډېره دا تودوخه ساتلی شي. نو ځکه اتموسفير هم همداسې يوه دنده لري. اتموسفير د لمر سوزوونکي

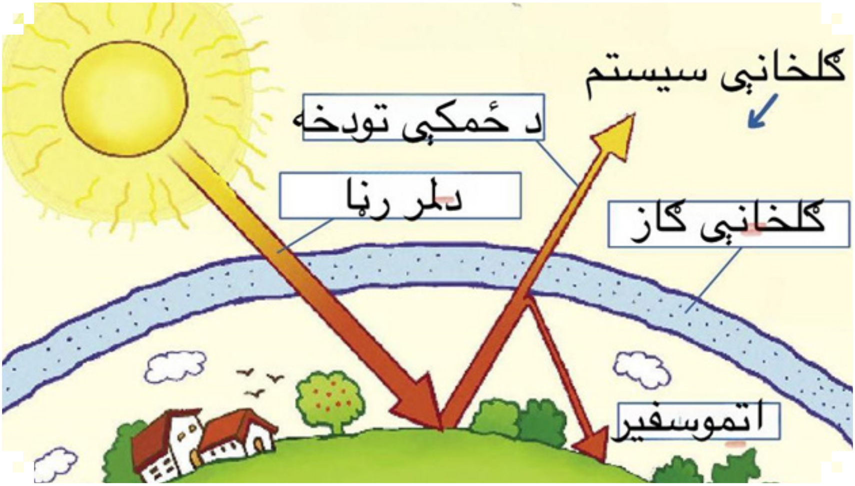

وړانګې فلتر کوي، تودې وړانګې ترې جوړوي او بيا يې ځمکې ته راپرېږدي. لکه څنګه چې پوهېږو لمر يوازې د ورځې له خوا نه ځليږي خو بيا هم هوا د شپې له خوا ډېره يخه نه وي. دا ځکه چې ځمکه يوه اندازه وړانګې جذب کوي او نور بېرته منعکس کوي. اتموسفير کې د مېتان او کاربن ډای اُکسايډ په شان ګازونه نه پرېږدي چې ټوله تودخه له ځمکې نه بېرته ووځي، يوه اندازه ځان سره ساتي، دوهم ځلې يې بيا ځمکې ته را استوي او نوره يې بېلو خواوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته استوي. که چېرې اتموسفير دا کار نه کاوه، د ځمکې پرسر ژوند کول به ناممکنه وای. د ځمکې پر سر به هوا منفی ۱۸ درجې وای. صفر درجه کې اوبه یخ کيږي، نو تاسې فکر وکړئ چې منفی ۱۸ درجې به څومره سړه هوا وي!

بابا وويل: ښه څنګه زما نانځکوو تر دې ځايه په هر څه پوه شوئ؟

دواړو وويل: هو تر دې ځايه خو پوه شوو.

پاڼې وويل: بابا جانه نو دا خلک ولې د تودوخې او اقليم بدلون نه داسې سر ټکوي. اتموسفير خو خپل کار سم تر سره کوي.

بابا وخندل: هو لور مې، اتموسفير خو سم کار کوي خو ستونزه په موږ انسانانو کې ده.

وړانګه: هغه بيا څنګه؟

بابا: لکه څنګه چې ګورئ ژوند هره ورځ په تغيير کې دی. د ځمکې نفوس ډېريږي. هر څومره چې نفوس ډېر شي همدومره خلک کور، کار، سرک، موټر او خوراکي توکو ته اړتيا پيدا کوي. په دې ډول مصرف ډېريږي. همدا اوس په چين کې ٦ غټ ښارونه دي چې نفوس يې له ۱۰ مليونو نه اوړي او د جاپان پلازمېنه توکيو کې ۳۷ مليونه خلک ژوند کوي. کله چې د کور جوړولو لپاره کافي ځمکه نه وي نو ځنګلونه وهل کيږي، هغه سره د سړکونو جوړولو ته هم اړتيا ډېريږي. فابريکې بايد خپل توليدات ډېر کړي، لا ډېرې نوي فابريکې هم بايد جوړې شي. له هغه سره کثافات ډيريږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا اوس ۱۵۰ میلیونه ټنه پلاستیک په بحرونو کې لامبي. دا ټول شیان د دې سبب کیږي چې موږ لا ډېر زیان لرونکي ګازونه تولید کړو. دا ګازونه داسې په اسانۍ په اتموسفیر کې له منځه نه ځي او همدا ده چې هلته ګډوډي جوړوي. دا ګډوډي د دې لامل کیږي چې د ځمکې پر سر تودخه تر پخوا تر ډېره پاتې شي ځکه چې اتموسفیر یې سم نشي فلتر کولی. کاربن ډای اکسایډ چې موټر او فابریکې یې تولیدوي، ویل کیږي چې ۱۲۰ کاله په اتموسفیر کې پاتې کیږي. میتان ګاز چې د کرهنې، فوسیلي سونګ توکو، کثافاتو او حیواناتو څخه تولیدیږي، که څه هم دومره ډېر ندي، خو بیا هم ۲۵ ځلې تر کاربن ډای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اُکسایډ ډېر مضر دی. نایټروس آکسایډ گاز (N۲O) تقریبا ۳۰۰ ځلې تر کاربن ډای اکساید ډېر مضر دی خو د دې اندازه هم ډېره کمه ده.

کاربن ډای اُکسایډ مو د ځمکې پر سر په کار دی. ونې او شنه بوټي کاربن ډای اُکسایډ جذبوي او پر ځای یې اکسیجن چې انسانان او حیوانات یې تنفس کوي تولیدوي ځکه خو ویلی شو چې ځنگلونه د ځمکې سږي دي. دې پروسې ته فوتوسنتز هم وایي.

پاڼه چې نور گنگسه شوې وه وویل: باباجانه زه خو لا هم سمه پوه نشوم، یعنی دا گازونه زموږ د ځمکې د تودوخې درجه ډېروي؟

بابا: هو همداسې ده، که له اندازې نه ډېر گازونه اتموسفیر ته لاړ او پاتې شي هلته سیستم گډوډوي. اوس هم د ۱۸۵۰میلادي کال نه را په دې خوا ۱،۱درجه هوا گرمه شوې او که مخنیوی یې ونه شي ډېرې بدې پایلې به ولري.

دواړو لپاره دا ټول معلومات ډېر زیات وو، خو له بل پلوه په زړه پورې هم وو او د ماښام تیاره هم په خوربدو وه.

بابا دواړو ته مخ کړ او ویې ویل: فکر کوم چې نن مې ډېرې خبرې وکړې. اوس ناوخته دی او ستړي شوې به هم یئ.

دواړو خبره ورسره ومنله. وړانگه خپل کور ته روانه شوه. پاڼې یوه کتابچه او قلم را واخیستل، د بابا ورکړل شوي معلوماتو په لیکلو بوخته شوه. بابا یې ورپام

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، پوښتنه یې ترې وکړه: لور مې څه لیکې؟

پاڼه: بابا جانه ماته ستا خبرې ډېرې جالبې وې، وېرېږم چې هېرې مې نشي. دا ټولې لیکم او بیا سبا ته یې خپلې ښوونکې ته هم وایم.

بابا: خوشاله شو، ځان سره یې وویل، که هر څوک دې مهمې پېښې ته پام ونیسي ان شاء الله چې له بدمرغیو به په امن کې اوسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقليمي بدلون مخنيوى

پاڼه او وړانګه څو ورځې په ښوونځي او کور کې د اقليمي بدلون په خبرو اخته وې. هره ورځ به يې نوي پوښتنې درلودې او بابا جان به يې تر ډېره کيسې ورته کولې. په ښوونځي کې يې هم دا خبرې ډېرې تودې روانې وې. ډېرې ښوونکو هم علاقه ښودلې وه او غوښتل يې چې نور هم ډېر معلومات ولري. بله ورځ پاڼه له ښوونځي نه په منډه منډه کور ته راغله، په سوځېدلې سا يې بابا جان ته وويل: باباجانه پوهېږې نن څه وشول؟

بابا: نه بچو نه پوهېږم چې څه شوي او چېرته شوي.

پاڼه: اوهو بابا جانه په ښوونځي کې يادوم. پوهېږې نن زموږ ښوونځي کې زياتره زده کوونکي ناروغه وو. ويل يې هغه بل کلي کې هوا کې کوم څه وو او دوى يې ناروغه کړي. خو زه پوه شوم چې دوى ولې ناروغه وو.

بابا: ښه ته پوهه شوې چې ولې ناروغه وو؟

پاڼه: هو، تا چې ما ته د هوا ککړتيا کيسې کړې وې، زه وايم چې د دوى د کلي هوا خرابه شوې نو ځکه ټول ناروغه شوي وو.

بابا يې وويل: زما لور خو ډېره هوښياره شوې. زه وايم ته به خامخا راتلونکې کې ډاکټره شې. که څنګه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه: نه باباجانه زه غواړم ستا غونډې اقلیم او ځمکې ساتلو په برخو کې کار وکړم. خپله نړۍ وژغورم.

بابا یې پاڼه ښکل کړه: الله دې بریالۍ لره لورکۍ مې.

د پاڼې مور دروازه کې ولاړه وه، د دوی خبرو ته غوږ و ویې ویل: هو پلار لور وخته پلانونه جوړ کړي. اوس راځۍ چې ډوډۍ یخیږي، که یو ځل بیا ستاسو مجلسونه شروع شي تر سبا هم نه خلاصیږي.

له ډوډۍ نه وروسته پاڼه د بابا څنګ ته ورغله: بابا جانه تا هغه ورځ د اقلیم بدلون پایلو په اړه کیسې راته وکړې. ما غوښتل چې د مخنیوي په اړه یې هم یو څه معلومات راکړې. ایا موږ یې هم مخنیوی کولی شو؟

بابا: هو لورکۍ، هر څوک کولی شي چې له ځان نه یې پیل کړي او په مخنیوي کې یې ونډه واخلي. هغه متل دې اوریدلی، چې وایي څاڅکی څاڅکی دریاب کیږي. نن به یو څو نورو شیانو باندې هم وغږیږو. څنګه دې خوښه ده چې وړانګې ته هم غږ کړي.

پاڼه: وی هو، هغې ویلي و چې کله موږ د اقلیم په اړه خبرې کوو هغې ته هم غږ کړم. زه زر راځم بابا جانه.

بابا منتظر و خو پاڼې پسې ځنډ کړ. بابا یې هم پسې ورغی. د وړانګې کور کې ټول وارخطا وو او په منډو ښکاریدل. پاڼه د وړانګې تر څنګ خپه ولاړه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا ورنېږدې شو، پوښتنه یې وکړه: څه خبره ده ولې داسې خپه یې؟

پاڼه ورو بابا ته ورنېږدې شوه ویې ویل: بابا جانه د وړانګې پلار ناروغه دی. وایي سا یې نشوی اخیستی.

بابا د وړانګې د پلار کوټې ته په منډه ورغی. لږ شېبه وروسته بېرته راووت. دواړو ته یې مخ کړ ویې ویل: زه حکمت صیب روغتون ته وړم. د اندېښنې وړ خبره نده.

دواړو سرونه وښورول. شېبه وروسته بابا د وړانګې پلار او ورور سره د روغتون پر لور روان شول.

د پاڼې مور هم راغله او د وړانګې مور ته یې ډاډګیرنه ورکوله. شپه ښه تیاره شوې وه چې بابا د وړانګې پلار او ورور سره بېرته راستنه شول. د وړانګې پلار هم ښه ښکارېده.

بابا پاڼې او مور ته یې غږ کړ: مورېه کور ته لاړ شو حکمت صیب ارام ته اړتیا لري.

حکمت صیب او کورنۍ یې له بابا نه ډېره مننه وکړه.

په لار کې پاڼې له بابا نه پوښتنه وکړه: بابا جانه، کاکا بانډې څه شوي وو؟

بابا یوه ژوره سا واخیسته ویې ویل: اه لورکۍ مې دا هم د هوا ککړتیا د بدمرغیو یوه بله بېلګه ده. کاکا حکمت دې د سا بندۍ ناروغي لري. چېرته چې دی کار کوي هلته دوی د برېښنا د تولیدلو لپاره غټ ډېزلي جنراتوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروي. ډيزلي جنراتوران هم زيان رسونکې ګازونه توليدوي او هوا ککړوي. کاکا حکمت ته دي دا ګازونه زهر دي. سږي يې له کاره غورځوي.

پاڼه ډېره خپه شوه. په کاکا حکمت يې ډېره زړه بد شو.

ورو يې پوښتنه وکړه: کاکا حکمت مې ښه کيږي؟

بابا: هو ان شاء الله د الله په رضا ښه کيږي خو د هوا ککړتيا ورته ښه نه ده او ځان بايد ترې وساتي. خو ستونزه دا ده چې څنګه يې وساتي؟

درې واړه غلي وو. کور کې هم چا خبرې نه کولې او په سوچونو کې ډوب وو.

پاڼې وويل: د کاکا حکمت غوندې به ځومره نور خلک دا حال لري. او زه وينم چې له هر کور نه لوګي راپورته کيږي. دا به ځومره خلک تنفس کوي او ناروغه کيږي به.

بابا وويل: موږ د دې ډېر ښه امکانات لرو چې داسې يوه برېښنا چې نه هوا ککړه کړي او نه هم ډېره ګران بيه وي توليد کړو. له بلې خوا ډېرو خلکو ته به برېښنا هم ورسيږي.

پاڼه ځای کې رانيغه شوه: هغه څنګه بابا جانه، او ولې تر اوسه موږ داسې برېښنا نه لرو؟

بابا يې وخندل: اوس ويده شه لور مې، ناوخته ده سبا ښوونځي ته هم ځې. سبا به بيا درته ووايم چې څنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې هم ومنله. د بابا او مور مخ يې مچو کړ. غاښونه يې برس کړل. مخ او لاسونه يې پرېمنځل او خپل ځاى کې د سترګو په رپ کې ويده شوه.

مور يې پاڼې ته کتل، بابا ته يې وويل: نن د وړانګې سره ډېره خپه شوه، ډېره خسته هم شوه ځکه داسې زر ويده شوه.

بابا: ملګرتيا بايد همداسې وي چې غم کې درسره شريک وي.

وړانګه څو ورځې ښوونځي ته را نه غله. پاڼه به هره ورځ د وړانګې کور ته ورتلله، د حکمت کاکا پوښتنه به يې کوله او هم به يې وړانګې ته له ښوونځي نه د کورنۍ دندې راوړلې چې له درسونو نه شاته پاتې نشي.

حکمت کاکا هم تر يو حده ښېرته مخ په ښه کېدو شو او وړانګه هم د پاڼې سره يوځاى ښوونځي ته تګ راتګ پيل کړ. که څه هم حکمت کاکا ښېرته په پښو دريدلى شو، خو کار ته د تګ نه و. وړانګه خپل پلار ته ډېره ځوريده او درسونو ته به يې سم پام نشو کولى. پاڼه پوهېده چې د وړانګې ټول پام حکمت کاکا ته دى نو ځکه يې ډېره هڅه کوله چې خوشاله يې وساتي.

مازيګر پاڼه او وړانګه له ښوونځي نه د کور خوا ته رواني وي چې بابا جان سره مخ شوې. بابا يې هم کور خواته روان و. درې واړه سره يوځاى شول.

بابا وويل: څنګه مو خوښه ده چې لږ قدم ووهو، په لاره کې به يو ايسکريم هم درته واخلم. دواړو د خوشالۍ نه نارې کړې، هووو ايسکريم...

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار کې وړانګې وویل: کاکاجانه تاسې غوښتل چې د اقلیم ساتلو په اړه موږ ته نورې کیسې هم وکړی خو هغه زما د آغا جان ناروغۍ هر څه رانه هېر کړل. که خوښه مو وي او حوصله لرئ، زه غواړم چې نورمعلومات هم ولرم. له هغه وخته چې زما آغا جان لوګي ناروغه کړی هره شېبه یې په اړه سوچ کوم.

بابا جان د وړانګې په سر لاس راتېر کړ: لورکۍ ډېره اندېښنه مه کوه. الله (ج) ډېر لوی او مهربانه دی. شکر دی موږ او تاسې ایمان لرو، هر څه به سم شي. هو، خو زه به د اقلیم بدلون د مخنیوي په اړه یو څه ووایم.

موږ هر یو کولی شو چې د اقلیمي بدلون مخنیوي لپاره یو څه وکړو، که څه هم پرمختللي هېوادونه په دې کې ډېر رول لوبوي، خو بیا هم موږ باید له ځانه پیل وکړو. مخکې مو هم په دې اړه خبرې کړې وې چې موټرکې ډېر تلل، د تېلو او سکارو سوځول، له پلاستیک نه د سون د توکو په ډول ګټه پورته کول، د ځنګلونو وهل دا ټول په اقلیمي بدلون باندې منفي اغېز لري. موږ کولی شو چې د موټر پر ځای په پښو لاړ شو، له بایسکل نه کار واخلو چې دا کار زموږ روغتیا لپاره هم ډېره ګټه لري او که لرې ځای ته د تګ اړتیا وي نو بسونو کې لاړ شو. بل دا چې مېوه او ترکاري د نېږدې پټیو او باغونو نه واخلو. په دې ډول هم د پلاستیکي قوطي او بسته بندۍ نه مخنیوی کېږي او هم د ترانسپورت تېلو مصرف نه ډېره کېږي.

د پلاستیکي کڅوړې پر ځای د تیکه یې کڅوړې نه کار واخلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ پوهېږو چې څنګلونه د ځمکې سږي دي، که چېرې ځنګلونه ډېر ووهل شي د کاربن ډای اُکسایډ د جذب لپاره به کافي اندازه ونې نه وي، دا ګازونه اتموسفیر ته پورته کیږي او هلته پاتې کیږي. د هرې وهل شوې ونې پر ځای باید بله ونه کېنول شي.

د کور پاکولو لپاره موږ ډېر وخت د کیمیاوي موادو نه استفاده کوو، موږ کولی شو چې په ډېره اسانه د لوښو مینځلو یا د کور پاکولو لپاره خپله مواد جوړ کړو، د مثال په توګه موږ د سرکې، د لیمو جوهر او سوډا میکس څخه کولی شو د کور پاکولو لپاره مواد جوړ کړو که چېرې طبیعي صابون هم ورسره ګډ کړو نور نو هېڅ ډول کیمیاوي موادو ته اړتیا نه پاتې کیږي. په دې ډول د پلاستیکي بوتلونو، د کیمیاوي موادو د اوبو سره د ګډون مخنیوی کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمریزه (سولر) برېښنا

یوه بله مهمه برخه لمریزه (سولر) برېښنا ده، موږ ښه لمر لرو او کولی شو چې ښه ګټه ترې واخلو خو له بده مرغه زموږ هېواد کې ډېره کمه پاملرنه ورته شوې.

دواړو په یو غږ سره وویل: لمریزه برېښنا څه وي؟

بابا وخندل: همدې پوښتنې ته زه په تمه وم. سولر انرژي یا فوتوولتیک د لمر انرژي په برېښنا بدلېدو ته وایي. فوتو د یوناني کلمې نه اخیستل شوي چې د رڼا معنی ورکوي او ولټه د مشهور ایټالوي فیزیک پوه له نوم نه اخیستل شوي. ښاغلي الیسندرو ولټه د مشهورو اختراع ګانو نه یو د برېښنا کیمیاوي سرچینې ماشین جوړونه ده. نوموړی په ۱۷۴۵ زېږدیز کال کې ایټالیا کې زېږدلی او ۱۸۲۷ کې له دې نړۍ نه سترګې پټې کړي دي.

د دې لپاره چې برېښنا تر لاسه کړو موږ الکترونونو ته اړتیا لرو. الکترون وړې حجرې دي چې په سترګو نه لیدل کیږي. کله چې الکترون لکه اوبه په سیند کې چې بهیږي په بهېدو شي برېښنا تولیدوي. البته دوی په سیند کې نه بهیږي بلکې د برق سیمونو او پایو کې په حرکت وي. د دې لپاره چې برېښنا تر لاسه شي باید الکترون په بهېدو یا حرکت راولو. د دې لپاره موږ د لمریزې برېښنا تورو تختو ته اړتیا لرو. تاسې به د بامونو پر سر دا ډول تختو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته خامخا پام شوی وي. نه یوازې د بامونو پر سر بلکې د حساب په ماشینونو کې یا لاسي ځراغونو کې وړې تختې هم همدا د لمریزې برېښنا لپاره دي. د لمریزې برېښنا تختې له دوو برخو نه جوړې شوې دي. په دواړو برخو کې الکترونونه دي. په پاسنۍ برخه کې الکترون تر لاندې برخې ډېر دي. پاسنۍ برخه کې منفي الکترونونه دي او لاندنۍ کې مثبت، کټ مټ لکه یوه بټرۍ کې چې وي.

کله چې لمر د سولر(د لمریزې برېښنا) تختې پر مخ وځلیږي نو لاندني الکترونونه پاسنۍ برخې ته راخیږي. پاسنۍ برخه کې الکتروونونه ډېرېږي او ځای کمیږي نو باید یو څه نور الکتروونونه بېرته لاندنۍ برخې ته لاړ شي. په دې ډول یو حرکت یا جریان رامنځ ته کیږي، که موږ دا دوې برخې د یوه سیم په مرسته سره وصل کړو نو پاسني الکترون د دې سیم په مرسته بېرته راښکته کیږي چې په پایله کې د حرکت پیدا کیدو سره برېښنا تولیدیږي. د دې برېښنا ښېګڼه دا ده چې اقلیم ته هېڅ ډول تاوان نه رسوي. نه یوازې د لمر رڼا بلکې اوبه او باد هم موږ ته داسې برېښنا چې په اقلیم منفي اغېزې نلري راکولی شي. ښايي ځینې کتابونو کې مو د غتو بادپکو په څېر پایې چې ولاړې دي لیدلي وي.

دواړو سرونه وښورول: هو څه موده مخکې مو همداسې یو عکس په کتاب کې ولید.

(c) ketabton.com: The Digital Library

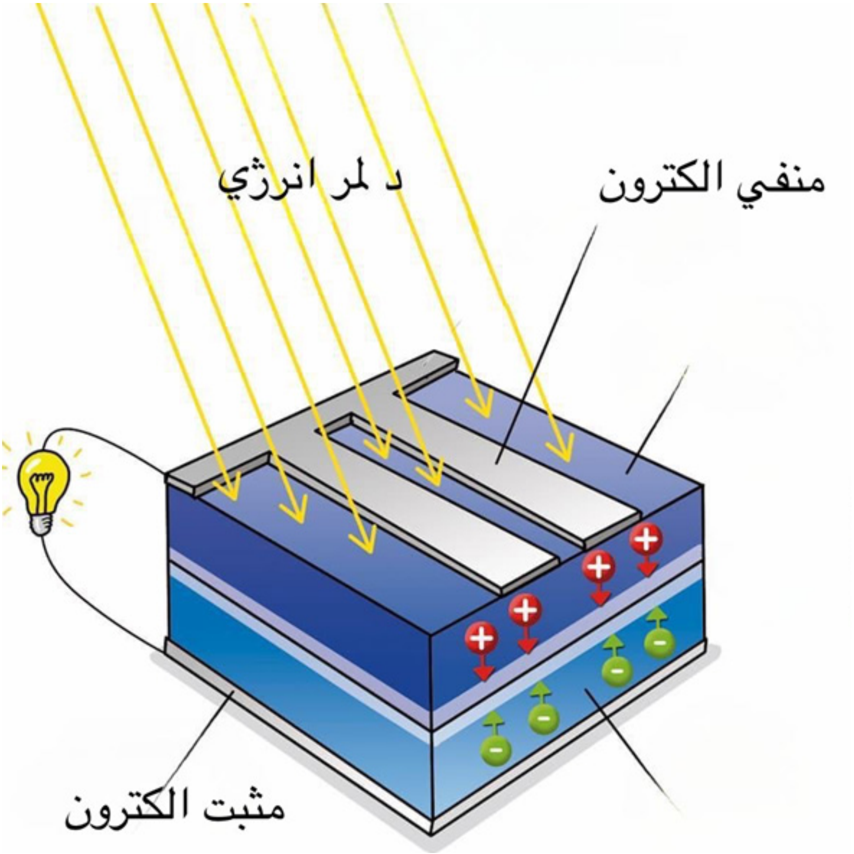

بابا: هغه بادي برېښنا تولیدوي. زما په خپلو سفرونو کې ورته پام و. اروپایي هېوادونه ښه ګټه ترې اخلي.

پاڼه: بابا جانه نو موږ خو باد او لمر دواړو لرو ولې ګټه نه ترې اخلو؟

بابا جان: هو زما نانځکې زه هم همدا هڅه کې یم چې په دې برخه کې یو څه پرمختګ وکړو. د ډېرو وګړو دې هر څه ته دومره پام نه وي او توجه هم نده ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوې، خو زه خوشبينه يم او زړه مې وايي چې ډېر زر به همداسې دستګاوې جوړې شي او موږ به د برېښنا ستونزه نور نلرو.

درې واړو په يوه غږ امين وويل او د خپل کور په خوا روان شول.

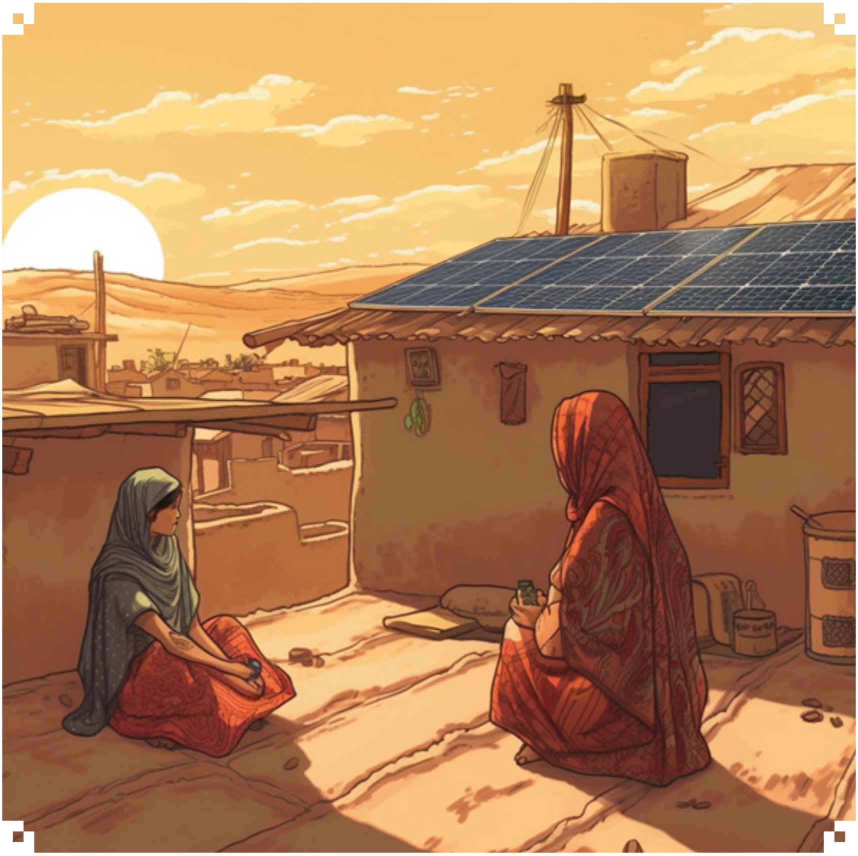

پاڼه او وړانګه په ژورو سوچونو کې ډوبې وې. ښايي د سولر تختې به يې جوړولې او يا هم بادي ژرندې. بابا جان په زړه کې خوشاله و، پوهېده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی نسل به ډېرې نوي مفکورې ولري او خپل ګران هېواد به د برېښنا، اوبه او ځنګلونو خاوند کړي، د پرمختګ لپاره به یې هڅې وکړي او هېڅ چا ته به اجازه ورنکړي چې زموږ ګډ کور ته زیان ورسوي.

د یوه سوکاله او اباد افغانستان په هیله !

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library